Stenolechiodes pseudogemmellus, een nieuwe soort voor de Belgische fauna (Lepidoptera: Gelechiidae)

Willy De Prins

Abstract. *Stenolechiodes pseudogemmellus*, a new species for the Belgian fauna (Lepidoptera: Gelechiidae)

Stenolechiodes pseudogemmellus Elsner, [1996] pas in 1996 afgescheiden van *Stenolechia gemmella* (Linnaeus, 1758), blijkt ook in België voor te komen. Een studie van enkele collecties maakte duidelijk dat deze soort op verschillende plaatsen in België werd aangetroffen. De rups leeft evenals die van *S. gemmella* op *Quercus*, maar de vlinders vliegen in april-mei in plaats van in augustus.

Résumé. *Stenolechiodes pseudogemmellus*, une espèce nouvelle pour la faune belge (Lepidoptera: Gelechiidae)

Stenolechiodes pseudogemmellus Elsner, [1996], qui fut séparé de *Stenolechia gemmella* (Linnaeus, 1758) en 1996 seulement, se trouve aussi en Belgique. Une étude de quelques collections a révélé que la nouvelle espèce se trouve dans diverses localités en Belgique. La chenille se nourrit, comme celle de *P. gemmella*, de *Quercus*, mais les adultes volent en avril-mai au lieu d'août.

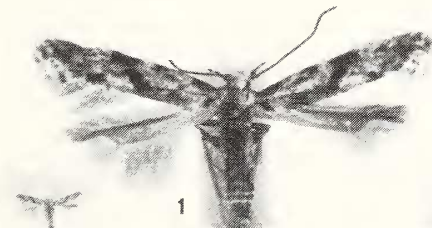
Key words: ***Stenolechiodes pseudogemmellus* – *Stenolechia gemmella* – faunistics – Belgium.**

De Prins, W.: Diksmuidelaan 176, B-2600 Antwerpen, Belgium (willy.deprins@village.uunet.be).

Inleiding

Pas in 1996 werd duidelijk dat de twee generaties die van *Stenolechia gemmella* (Linnaeus, 1758) bekend zijn, in feite de gescheiden vliegtijden van verschillende soorten vormen. De eigenlijke *S. gemella* bleek een zomerdier te zijn met vliegtijd in juli, augustus en september, terwijl de vroege dieren tot een nieuwe soort bleken te horen die in april, mei en juni vliegt. Deze soort, *Stenolechiodes pseudogemmellus* Elsner, [1996], is ook in ons land vertegenwoordigd.

Een onderzoek in de verzameling van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen te Brussel en de privé verzamelingen van W. De Prins, B. Maes en F. Verhoeven leverde 7 vindplaatsen in België op, verspreid over 5 provincies (zie kaart 1).

Figuur 1. *Stenolechia gemmella* (Linnaeus, 1758), België, Antwerpen, Schilde, Schildehof, 18.VIII.1984, leg. W. De Prins.

Figuur 2. *Stenolechiodes pseudogemmellus* Elsner, [1996], België, Schilde, Schildehof, 8.V.1988, leg. W. De Prins.

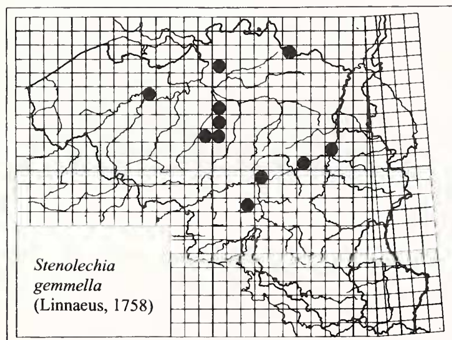
De vindplaatsen in België van beide soorten zijn als volgt:

Stenolechiodes pseudogemmellus Elsner, [1996] (kaart 1)

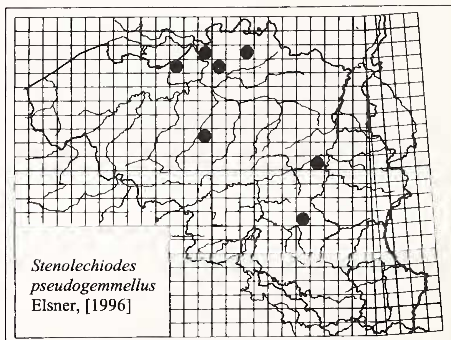
Provincie	**Vindplaats**	**Datum**	**Aantal**	**Legit**
Antwerpen	Beerse	27.IV.1993	♂	F. Verhoeven
	Ekeren – Oude Landen	29.IV.1993	♀	W. De Prins
	Schilde – Schildehof	8.V.1988	♀	W. De Prins
Liège	Vecquée	5.V.1898	1 ex.	de Radiguès
Luxembourg	Aye	7.V.1946	1 ex.	A. Richard (cf. Janmoulle 1947: 55)
Oost-Vlaanderen	Sinaai	7.V.1994	1 ex.	B. Maes
Vlaams-Brabant	Zoniënwoud	8.V.1937	1 ex.	L. Legiest

Stenolechia gemmella (Linnaeus, 1758) (kaart 2)

Provincie	**Vindplaats**	**Datum**	**Aantal**	**Legit**
Antwerpen	Mol – Postel	30.VIII.1977	♂	W. De Prins
	Schilde – Schildehof	18.VIII.1984	♀	W. De Prins
		18.VIII.1985	2♂ + 2♀	W. De Prins
	Schoten – Vordenstein	7.VIII.1991	♂	W. De Prins
Liège	Angleur– Kinkempois	8.VIII.1912	1 ex.	Gérard-Salme
	Yernée	27.VIII.1898	1 ex.	de Radiguès
		15.VIII.1899	1 ex.	F. Carpentier
Namur	Denée	4.VIII.1900	2 ex.	E. de Hennin
	Namur	geen datum	1 ex.	C. De Fré
Oost-Vlaanderen	Melle	15.VIII.1925	1 ex.	V. Malfliet
Vlaams-Brabant	Groenendaal	31.VIII.1900	1 ex.	De Crombrugghe
	Steenokkerzeel	7.IX.1908	1 ex.	De Crombrugghe
	Tervuren	18.VIII.1945	2 ex.	L. Legiest
	Watermaal	29.VIII.1941	1 ex.	E. Janmoulle
		13.VIII.1947	1 ex.	E. Janmoulle
		18.VIII.1947	2 ex.	E. Janmoulle
		15.VIII.1965	1 ex.	E. Janmoulle
	Zoniënwoud	16.VIII.1896	1 ex.	De Crombrugghe
		30.IX.1901	1 ex.	De Crombrugghe

Kaart 1. Vindplaatsen in België van *Stenolechia gemmella* (Linnaeus, 1758)

Kaart 2. Vindplaatsen in België van *Stenolechiodes pseudogemmellus* Elsner, [1996].

Verspreiding

De type-lokaliteit van *S. pseudogemmellus* ligt in Tsjechië: České středohoři hills nabij Tlučeň (Bohemen). De type-serie omvat exemplaren uit volgende landen: Duitsland, Griekenland, Italië, Oostenrijk, Polen, Slovakije, Tsjechië en Turkije (Elsner [1996]: 77). De soort werd ondertussen nog vermeld van Frankrijk en Kroatië (Huemer & Karsholt 1999: 186–187).

S. pseudogemmellus is waarschijnlijk in heel Midden-Europa wijd verspreid, maar door de uiterlijke gelijkenis met *S. gemmella*, altijd verwisseld met die soort (Elsner, Huemer & Tokár 1999: 32).

Verschillen tussen *S. gemmella* en *P. pseudogemmellus*

Bij beide soorten is de grondkleur van de voorvleugels wit met donkerbruine-zwarte tekening. De schuine zwarte lijn in het midden loopt vrijwel steeds tot aan de binnenrand bij *S. gemmella* terwijl ze bij *P. pseudogemmellus* nooit de binnenrand bereikt. Het opvallendste verschil tussen beide soorten is evenwel de breedte van de achtervleugel. De lengte/breedte ratio bedraagt bij *S. gemmella* 7,5 en bij *P. pseudogemmellus* 5,0. Vooral de mannelijke genitalia vertonen opvallende verschillen (zie tekeningen bij Elsner [1996]: 80–81). In ons land kunnen beide soorten gemakkelijk onderscheiden worden door de vliegtijd: *S. gemella* werd waargenomen tijdens de laatste week van april en de eerste week van mei, *P. pseudogemmellus* van begin augustus tot begin september.

Biologie

De rups leeft uitsluitend op eik, met een voorkeur voor *Quercus robur* L. en *Q. pubescens* Willd. De precieze levenswijze van *P. pseudogemmellus* is nog niet bekend.

In Centraal-Europa komt slechts één generatie per jaar voor, van eind april tot begin juni. Uit Zuidoost-Europa zijn enkele exemplaren bekend van een vermoedelijke tweede generatie. Zij werden in de maand juli verzameld in Italië, Griekenland en Montenegro (Elsner [1996]: 77).

Dankwoord

Met dank aan Dr. P. Grootaert (Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel) voor de toelating om de nationale Lepidoptera-collectie te mogen raadplegen, en aan de heren B. Maes en F. Verhoeven voor het mededelen van gegevens uit hun verzamelingen.

Referenties

Biesenbaum, W., 1999. Die Trennung der Arten *Stenolechia gemmella* (Linnaeus, 1758) und *Stenolechiodes pseudogemmellus* Elsner, [1996] und ihre Fundorte im Arbeitsgebiet der Arbeitsgemeinschaft rheinisch-westfälischer Lepidopterologen (Lep., Gelechiidae). — *Melanargia* **11**: 227–212.

Elsner, G., [1996]. A new West-Palaearctic genus and species, externally similar to *Stenolechia gemmella*, with taxonomical notes to related genera (Lepidoptera: Gelechiidae). — *Klapalekiana* **31**(1995): 73–90.

Elsner, G., Huemer, P. & Tokár, Z., 1999. *Die Palpenmotten (Lepidoptera, Gelechiidae) Mitteleuropas. Bestimmung – Verbreitung – Flugstandort – Lebensweisen der Raupen*. — F. Slamka, Bratislava, 208 p.

Huemer, P. & Karsholt, O., 1999. Gelechiidae I (Gelechiinae: Teleiodini, Gelechiini). In: Huemer, P., Karsholt, O. & Lyneborg, L. (Eds.), *Microlepidoptera of Europe* Volume 3. Apollo Books, Stenstrup, 356 pp.,

Janmoulle, E., 1947. Microlépidoptères intéressants capturés à Aye, en 1946 (suite et fin). — *Lambillionea* **47**: 54–56.